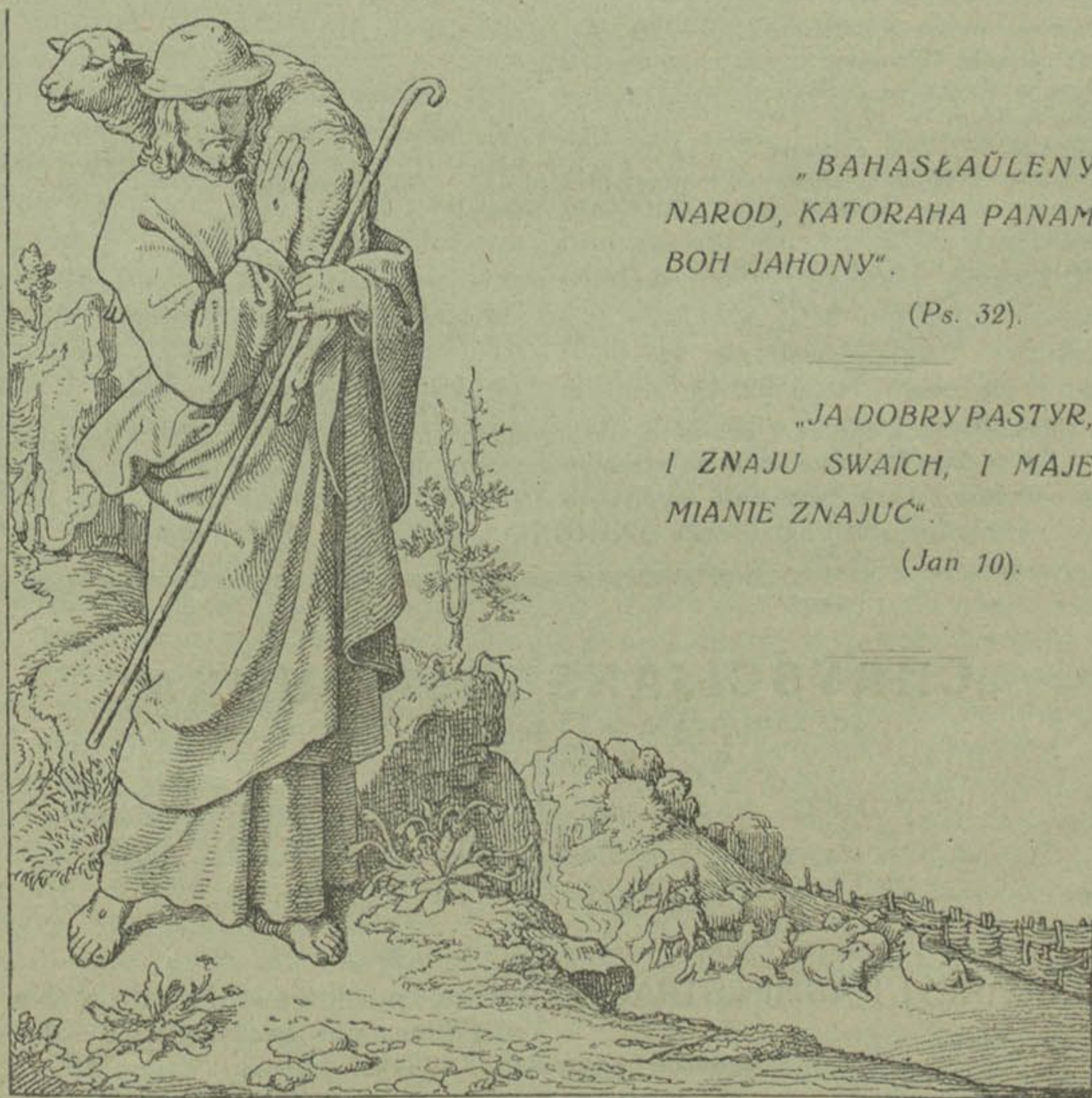


# CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA

Hod VI.

Wilnia, 15 Lutaha 1933 h.

Nr. 2 (83).



„BAHASLAÜLENY  
NAROD, KATORAHA PANAM  
BOH JAHONY“.

(Ps. 32).

„JA DOBRY PASTYR,  
I ZNAJU SWAICH, I MAJE  
MIANIE ZNAJUĆ“.

(Jan 10).



## ŽMIEST № 2.

1. Bielaruski Katalicki Centr. 2. Božaje Słowa na V Niadzjelu pa Troch Karaloch.  
3. Čaławiek—šukannik Boha. 4. Usio ũ miłaści. 5. Šledam za Chrystusam. 6. Z re-  
lihijna-hramadzkaža žyćcia. 7. Z bielaruskaj niwy. 8. Roznyja cikawaści. 9. Z palityki.  
10. Wilenskija nawiny. 13. Paštowaja skrynka.

### Biblijateka „Chryścijanskaj Dumki“.

1. Boh (filozofičny narys) — Dr. M. A. . . . . .	30
2. Z historyi apolohietyki chryścijanskaj — Ks. dr. J. Rešeć . . . . .	1 00
3. Zło i lekarstwa na jaho — Prof. dr. J. Tarasewič . . . . .	30
4. Jak Kaziuk sabraŭsia da spowiedzi — W. A. . . . .	50
5. Ružaniec Najšwiac. Dziewy Maryi — I. S. . . . .	30
6. Swiaty Izydar Chlebarob — Ks. P. Tatarynowič . . . . .	30
7. Ziarniatki z rodnaje junackaje niwy — P. Z. . . . .	20
8. Čaławiek — Dr. M. A. . . . .	25
9. Kaziukoweje žanimstwa — W. A. . . . .	50
10. Pieśni žalby (nabožnaje razwažańnie muki i śmierci Zbaŭcy našaha Jezusa Chrystusa) — J. B. . . . .	20
11. Rodnaja mowa ũ swiatyniach — Ks. A. Stankiewič . . . . .	1 50
12. Jak Hanula źbirałasja ũ Arhientynu — W. A. . . . .	25
13. Daroha Kryža — J. Bylina . . . . .	30
14. Swiaty Rym — K. N. . . . .	50
15. Kupalle — Piotr Zaduma . . . . .	50
16. Kazimier Swajak (narysy ab jahonaj ideolohii) — Ad. Stankiewič . . . . .	50
17. Dzieja majej myśli, serca i woli — K. Swajak . . . . .	50
18. Betlejka W. A. . . . .	30
19. Hadawik „Chr. D.“ za 1928 . . . . .	5.00
20. „ „ „ 1929 . . . . .	5.00
21. „ „ „ 1930 . . . . .	5.00
22. „ „ „ 1931 . . . . .	5.50
23. „ „ „ 1932 . . . . .	5.00

Zakazy spaŭniajucca chutka i akuratna: pa atrymańni ũsiej wartasći knižki, abo nakladnoj  
plataj (za pobranjem) pa atrymańni trećlaj časćki wartasći zakazu.

Dla kniharniaŭ i dla tych, chto wypiswaje niamiensh jak na 10 zał., dajecca skidka.

Hałoŭny skład: Kniharnia „PAHONIA“, Zawalnaja 6—10, Wilnia.

## „CHRYŚCIJANSKAJA DUMKA“

BIELARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIS

Wychodzić raz u miesiac.

„CHR. DUMKA“	KAŠTUJE:
na hod . . . . .	4 zał.
na paŭhodu . . . . .	2
na 3 mies. . . . .	1
na 1 „ . . . . .	0,50

ABWIESTKI ŽMIAŠČAJUCCA  
tolki na apošniaj bačynie i kaštujuc:  
celaja bačyna 40 zał., 1/2 bačyny  
20 zał., 1/4 bačyny 10 zał., 1/8 ba-  
čyny 5 zł.

Asobny numer kaštuje 20 hr.

ADRAS REDAKCYI I ADMINISTRACYI: Wilnia, wulica św. Mikołaja Nr. 8—3  
(Wilno, wul. św. Mikołaja 8—3).

Redaktar pryjmaje ad 9—12.



# CHRYSCIJANSKAJA DUMKA

BIEŁARUSKAJA KATALICKAJA ČASOPIS.  
WYCHODZIĆ RAZ U MIESIAC.

Hod VI.

Wilnia, 15 Lutaha 1933 h.

Nr. 2 (83).

## Biełaruskij Katalickij Centr.

Pračytaušy hety zahawak, napeŭna nie adzin padumaje, što raschodzicca nam ab stwareńnie niejkaj biełaruskaj katalickaj palityčnej arhanizacyi na padabienstwa Centru niemieckaha. Adnak nie, nie ab heta nam raschodzicca. Padobnaj biełaruskaj palityčnej arhanizacyi nia treba, bo jana ŭžo jość. Takoj arhanizacyjaj, tolki nia wyklučna katalickaj, a j prawasłaŭnaj razam, heta znača ahulna-chryscijanskaj, u Biełarusaŭ źjaŭlajecca Biełaruskaja Chryscijanskaja Demokracija.

Tymčasam žyćcio nas wuča, što nam patrebnaja katalickaja całkom niepalityčnaja arhanizacyja samych tolki Biełarusaŭ katalikoŭ. Metaj takoj arhanizacyi było-b pahłybleńnie katalickaha žyćcia siarod Biełarusaŭ katalikoŭ, katalickaje ŭświedamleńnie, a tak-ža zdaywanie takich prawoŭ dla Biełarusaŭ katalikoŭ u žyćci kaścielnym našaha kraju, jakimi karystajucca ŭ nas Palaki. Arhanizacyja z padobnymi metami faktyčna była-b Biełaruskaj arhanizawanaj Katalickaj Akcyjaj.

Praŭda, Katalickaja Akcyja ŭ nas siarod Biełarusaŭ pakrysie prawodzicca. Pracu ŭ hetym kirunku wiadzie „Chr. Dumka“ i tyja ŭsie ludzi, jakija ideowa z jej zlučany. Adnak heta praca da hetul mała arhanizawana i maje charakter pačatkowy, časowy. „Chr. D.“ ŭ biełaruskim katalickim žyćci pieralamala ŭžo pieršyja lody, ŭświedamiła i pryharnuła da siabie krychu ludziej — świedomych katalikoŭ i świedamych Biełarusaŭ, ale jana nie nadała hetaj swajej pracy arhanizacyjnych formaŭ.

Praŭda tak-ža j toje, što aprača „Chr. D.“ Biełarusy kataliki hurtujucca častkowa kala „Bieł. Kat. Wydawiectwa“ ŭ Wilni, jakoje rupicca pradusim ab biełaruskiju katalickuju literaturu. Ale

praca heta pradstaŭlaje saboj tak ža tolki častku, adarwanuju ad spraŭ biełaruskaha katalickaha žyćcia ahulam.

Adhetul jasna, što patrebnaj jość u nas niejkaja ahulnaja centralnaja katalickaja arhanizacyja, jakaja ŭsie prajawy katalickaha žyćcia siarod Biełarusaŭ abjednywała-b u wadno cełaje i jakaja henaj pracy nadawała-b planowy i ideowy kirunak.

Hetkaja centralnaja katalickaja arhanizacyja była b tak-ža infarmacyjnym orhanam Apostalskaj Stalicy, jak ab relihijnym žyćci Biełarusaŭ Katalikoŭ — ahulam, tak i ab sprawach relihijnaj u nas Unii, jakaja prawodzicca siarod našaha narodu i ab jakoj čuć hołas hetaha narodu najwyšejšaj kaścielnaj ŭładzie było-b peŭniež pažadana.

Ale jšče jość pryčyna, jakaja pramaŭlaje za stwareńniem Biełaruskaha Katalickaha Centru, heta pryčyna ŭ peŭnym značeńni natury palityčnej. Kožny katalik moža mieć nieadnolkawyja palityčnyja pahlady. I tak bywaje sapraŭdy i ŭ nas i na ŭsim świecie. Woś-ža, kataliki, karystajučysia z prawa swobody ŭ swaich palityčnych prakanańniach, što zwyčajna Katalicki Kaścioł dapskaje, pawinny bliżej hurtawacca mižsabor na hruncie pazbaŭlenym palityki, na hruncie katalickaj nawuki.

Woś-ža dziela ŭsiaho wyšej skazanaha jasna, što ŭ nas abawiazkawa patrebnaj Biełaruskij Katalickij Centr, jaki abjadnaŭ-by ŭsich Biełarusaŭ katalikoŭ i jaki sapraŭdy byŭ-by Centrum Katalickaj Akcyi siarod Biełarusaŭ u najšyrejšym značeńni.

Dyk kličam usich Biełarusaŭ katalikoŭ da stwareńnia swajho ŭłasnaha ahulna - biełaruskaha, apalityčnaha, Katalickaha Centru...



## Božaje Słowa na V Niadzielu pa Troch Karaloch.

I

Lekcyja taja samaja, što j na I Niadzielu pa Troch Karaloch: Kol. 3, 12—17.

II

U heny čas skazaŭ Jazus hramadam hetkuju prypowieść: padobnym jość niabiesnaje waładarstwa da čaławieka, što pasiejaŭ dobraje nasienie na poli swaim. A kali ludzi spali, pryšoŭ worah jahony i nasiejaŭ u pšanicu kukalu i pajšoŭ. Kali-ž zbažyna ūżyšla i zawiazaŭsia płod, tady pakazaŭsia i kukol. Pryšoŭ-šy-ž słuhi haspadara, skazali jamu: Panie, ci-ž nia dobraje nasieńnie zasiejaŭ ty na swaim poli? Dyk skul kukol? Jon-ža im skazaŭ: warožy čaławiek zrabiŭ heta. Słuhi-ž skazali jamu: chočaš, pojdziem i wybiarem jaho? Ale jon adkazaŭ: nie, kab časam wybirajučy kukol nia wykaranili razam z im i pšanicu. Pakińcie aboich raści až da žniwa, a ū čas žniwa skažu žniejam: žbiarecie špiarša kukol i žwiazecie jaho ū pučki, kab spalić, a pšanicu žbiarecie ū humne majo.

(Mat. 13, 24—30).

III

— Heta Boh jość tym čaławiekam, što „pasiejaŭ dobraje nasieńnie na poli swaim“. A henym polem jość duša ludzkaja. Bahataje heta pole, poŭna ū im siły pryrodnaj i nadpryrodnaj! Ale treba-ž nam upraŭlać adpawiedna hetaje pole — dušu našu, kab jano nia spuštošyłasja, ale kab zaŭsiody było dla nas ni-

waj uradžajnaj, poŭnaj kałossia — cnotaŭ i mudraści Božaj. Treba nam staranna i wytrywała pracawać dzieła ūradžajnaści niwy — dušy našaj, dzieła jaje praŭdziwaj kultury, bo-žjana naša i ū dačasnaści i ū wiečnaści. Treba nam staracca, kab hetaja duša-niwa naša była dla nas rajem, a nie pustynij niadoli.

— Ale pracy hetaj škodzić pradušim naša sanliwaść, naša niačujnaść, naša duchowaja laniwaść. Škodzić pracy na niwie-dušy našaj žyćcio naša, kali cieła maje pierawahu nad dušoj, kali my nie ścieražom i nie ačyščajem ad kukalu dobrych pšaničnych rastkoŭ u dušy swajej. A musim dapamahać rostu dobraha nasieńnia, musimo pałoć ad kukalu-hrechu niwu-dušu našu, musimo pracawać na hetaj niwie biazupynna, bo worah, zły duch, nia špic, sieje swajo złoje nasieńnie i ab siaŭbie swajej zaŭsiody pomnić.

— Ale-ž razam raście pšanica i kukol, razam rastuć u dušy našaj ziarniaty cnoty, Božaj mudraści i ziarniaty hrechu i falšu. Dyk aściarožnym pawinna być pieliwa hetaj niwy, kab „časam wybirajučy kukol, nia wykaranić razam z im i pšanicu“. Treba tut cnoty ciarp-liwaści i mudraści, kab niščačy ū dušy hrech, nie pamylicca i nie paličyc za hrech čaho dobraha. Pracujučy na niwie-dušy kala dobraha ziarniaci, my nie pawinny pałochacca, što jość tam wobak dabra i praŭdy-pšanicu tak-ža zło i falš-kukal. Pierawaha zaŭsiody budzie na staranie pšanicu: jak u žyćci dačasnym, tak i ū žyćci wiečnym. „Kali prydzie žniwo, kukal budzie spaleny, a pšanica zabrana ū humny“.

Prof. dr. J. Tarasewič

### Čaławiek—šukannik Boha.

(Ml. Nr. 1 „Chr. Dumki“).

#### 2. Dokazy z historyi čaławieka.

Jšli hady za hadami dy ūsio dalej u osili čaławieka ad taho času, kall jon, ašwietleny swaim jašče nie zaciemnienym rozumam dy ma hutnajlaskaj, pomniŭ ab Bohu. Urešcie, pad upływam swajej hrešnaj natury jon, z wyniatkam narodu hebrajskaha, zusim zabyŭsia ab sapraŭdnym Bohu... ab swaim Stwarycielu. A wyniki z taho byli złyja: žudasnaje panižeńnie čaławiectwa.

Woš narody Ehiptu starawiečnaha! Kłaniajucca jany mahutnaściam pryrody: soncu, miesiacu, planetam, pawietru, buram, światłu, ahniu, rekam, wozieram, małancy, hromu dy šmat inšych rečaŭ ličać bahami dy achwiary prynostać žywiołam: wału, karowie, baranu, lwu, waŭku, arlu j inšym žywiołam dy žwiarkom byccam światarnym pradstaŭnikom tych božyščaŭ.

A woš assyryjski boh Asshur dy babyjonski Babel z množstwam paduładnyah sabie božyščaŭ. A woš persyjskija Ahura-Mazda i Angro-

Mainyus sa swaimi bahami! Dy woš Hrecki Zeus dy rymski Juppiter z wializarnaj ličbaj swačch bahoŭ

Heta ūsio pahanstwa: wynik adstupleńnia ad sapraŭdaha Boha. Ale adnačasna heta jość dowadam pryrodnaha nachiłu ū ludzkaści k Bohu: kall narod nie čcić Jaho, dyk stanie kłaniacca mocy maci pryrody, abo žywiołam, abo bałwanom, abo čamu inšamu, jak heta siahońnia bałšawiki čvniac, ale zaŭsiody, rozumiejecca, na swaju zahubu; bo i dziež siahońnia starawiečnyja Ehipcijanie, dy Assyryjcy, dy Persy, dy Hrecki, dy Rymlanie sa swaimi božyščami?! Zahinuli jany, zahinuli nazaŭsiody.

Urešcie Boh Ajciec, zžaliŭsia nad biednaj ludzkaścij: pasłaŭ joj dzieła Zbaŭleńnia dy Ašwiety Boha-Syna jaki praz Učaławiečańnie staŭsia dla hetaj mety Boham Čaławiekam

I pačałasja ciapier dla čaławiectwa nowaja epocha, uwa ūsich halinach jahonaha žyćcia, bo nachił jahony k Bohu uwiedzien byŭ na sapraŭdny šlach.

„Paetam, Dzaržawie, Prawu dy Filozofam udziačny my“, kaža Plutarch, „za wiedu dy paznańnie religii“

Pradusim-ža filozofy, jak najmudrejšyja ludzi zajmalisia došledami ū halinie tajnic religijnynych



D. Aniško.

## Usio ũ miłaści.

(2)

## II. Chryścijanstwa — Relihija miłaści

Što-ž jość takoje ũ nawucy našaj relihii, što pranikaje cely duch jaje? Jakoje prawa tak wybitna panuje nad usimi jaje nawukami?...

Heta — prawa miłaści!

Kaliści wučony żydoŭski spytaŭ Chrystusa: „Jakoje jość najwaźniejšaje prykazanie ũ Zakonie?“ I Chrystus skazaŭ: „Słuchaj Izraelu (jak-by hetym chacieŭ skazać — słuchaj świet cely), budzieš lubić Pana Boha twajho z celaha serca twajho i z celaj dušy twaje i z celaj myśli twaje i sa ũsich sił twaich; heta jość pieršaje i najwaźniejšaje prykazanie, a druhoje jamu padobna — budzieš lubić bliźniaha twajho, jak samoha siabie. Na hetych dwuch prykazaniach zbudawany ũwieš Zakon i praroki (Mat. XXII, 36—39).

Tak skazaŭ Chrystus naš boski Wučyciel i Zalažyciel našaje relihii. Ale Jon hawaryŭ tak nia-raz, usia nawuka Pana Jezusa, celaja

Dyk śmieła i wytrywała pracujma na niwie-dušy našaj! Aryma, baranujmo, ačyščajma dobreje nasieńnie ad kukalu i ad usiakaha lichaziella. A što ũ pracy hetaj budzie nam nie pad siłu — pakińmo Najwyšejšamu Siaćcu i Haspadaru našamu — Bohu ũsiomahutnamu, jaki ũ dobrej pracy našaj nam dapamoža, jaki „zahadaje žniejam swaim kukol spalić, a pšanicu zabrać u humno swajo“.

Ks. Ad. St.

Ewanelija jość adnym slowam miłaści. I Jezus nia tolki nawučaŭ miłaści, jon sam jaje wy-  
paŭniaŭ; usio jaho ziamnoje žycio ad Betle-  
jemu da Golgoty jość adnym wialikim aktam  
miłaści.

Kali Jezus, naš adziny Wučyciel, nawu-  
čaŭ nas miłaści, jak slowam, tak i prykladam,  
kali Kaścioł naš katalicki praz usie wieki swaj-  
ho isnawańnia nie čaho inšaha nas wučyc,  
jak miłaści Boha i miłaści bliźniaha, kali hety  
Kaścioł wiadzie swaju pracu achwiarnuju pa-  
siarod čalawiectwa, pracu ũ duchu miłaści —  
možam tady śmieła kazać, što relihija naša  
heta relihija miłaści.

A bliźnim našym, ci bratom našym jość  
kožny čalawiek, kažny ci swoj ci čuży, ci bliz-  
ki ci daloki, ci bahaty ci biedny, ci piekny ci  
brydki, kažny, jakoj by jon nia byŭ narod-  
naści, jakoj by jon nia byŭ relihii, jakoj by  
jon nia byŭ klasy ci stanu — kažny jość na-  
šym bliźnim, kažny jość našym bratom.

Na prykazaniach miłaści, značyc, zbu-  
dawany ũwieš Zakon (Wiera) i praroki. Na  
prykazaniach miłaści apirajecca nia tolki re-  
lihija naša chryścijanskaja, ale na hetych pry-  
kazaniach apiralasja i relihija Staroha Zako-  
nu. A nawat i ũ druhich wierawyznańniach  
i ũsiudy ũ mudraści ludzkoj heta najwyšejšaja  
mudraść Božaja prabiwajecca praz słowy wia-  
likich myślicielau. ũsiudy my možam spašcia-  
rahčy, jak hetaja mudrać haworyć, što ũ mi-  
łaści ũsio.

dy kazali narodu, što treba być narodam relihij-  
nym i što tolki bahi mohuć pawučyc čalawieka,  
jak naležycca, dy ulć u jahonuju dušu niešmia-  
rotuju praŭdu. Narod słuchaŭ ich dy šukaŭ pra-  
hawita paradaŭ dla slabie ũ rozných waražbitoŭ,  
bo tam, pawodle spodumki tych wučonych,  
praŭda božaja wyjaŭlalasja. Filozofy ž sami ũsio  
balej dy balej bačyli falš, pustatu, dy piarečnašć  
uwa ũsiej pahanskaj relihii, uwa ũsich tych wa-  
rožkach. Dyk usio balej dy balej stawalisja jany  
niezdawoleny pahanstwam, asabliwa kali wialiki-  
ja filozofy, jak, na pryklad, Sokrat, Platon, Ary-  
stotel zbadali pustatu dy niedarečnašć pahans-  
stwa dy ništožnašć pahanskich bahoŭ. Hetak  
pryhatawali jany šlach dla nachiłu siarod ludz-  
kašći k sapraŭdnamu Bohu, dy k Jahonaj Lubo-  
wi. Praŭda, pašla henych wialikich filozofau by-  
ło šmat inšych, jakija znoŭ pačali błudzić sla-  
rod rozných filozofičnych spodumkau, ale hetym  
jany jašče bolšaje stwaryli niezdawoleńnie ũ re-  
lihijnym swaim świcie. Dziela hetaha starod  
Hrekaŭ byli častyja damoŭki: Lepš bylob, kab  
čalawiek nikoli nie radziŭsia; a druhaja — najlep-  
šaja reč: heta ũmiarci chutka. Abo znoŭ kazali  
jany: „Nowarodny pawinien być witany sa slaž-  
mi, a ũmioršy chawany z radašćaj.“ Hetaja sta-  
nowišča ũ relihijnym świcie staradaŭnych naro-

daŭ tolki balej umacoŭwała nachił ich k Bohu;  
sa zbalełaj dušoju rady byli jany umierci, du-  
majučy, što ũ tahošwietnym žyci bahi ich da-  
duć im supakoj ščašćie... Ale woš jašče inš ha-  
rodu žjawilisja filozofy, katoryja, bačučy wialiki-  
ja niedarečnašći pahanskaj relihii, uporysta prad  
świetam pahanskim kryčali: „My ničoha nia wie-  
dajem i ničoha dahetul nie zdabyli ũ halinie  
praŭdy, u halinie relihii.“ I z nowaj enerhijoj  
raspačali došledy... Ale ũ dušy Hreka stwaryli  
nowy chaos, i nowy niepakoj, bo nachił jahony  
k Bohu nie pakidaŭ jaho, a tut užo nijakaj da-  
rohi jon k Jamu nia bačyŭ.

Ale woš pryšoŭ Boh-Čalawiek i pakazaŭ  
darohu i Hrekam i Rymlanam i ũsiamu świetu.  
„Ja jość Daroha i Praŭda i Žycio,“ kazaŭ Jon  
im. I nawuka Jahonaja i dziejańni Jahonyja  
i Kaścioł Jahony pastupienna pačali pakonwać  
świet i niašći supakoj ludziam dobrej woli.

I pačalasia ciapier dla čalawiectwa nowaje  
epocha ũwa ũsich halinach jahonaha žycia, bo  
pryrodny nachił jahony k Bohu byŭ aswabodža-  
ny dy mahutnaj silaj kirawany. Niwodnaja sila  
ũ praciahu doŭhich stalećciaŭ nia zdoleła žniš-  
čyc jaho; i ciapier jon byccam pieraradziŭsia dy  
staŭsia maładym, mahutnym.

Dyk i nijakaja sila ciapier toho nachiłu nie



Tak! Bo ũ miłości znachodzicca najwy-  
šejšaja mudraść, jakuju tolki ziarnia ahladała.  
Wypaŭniajučy prykazaŭni miłości, čalawiek  
wypaŭniaje ũwieś zakon i, wypaŭniajučy pry-  
kazaŭni miłości, čalawiek dasiahaje ũsiaho ja-  
mu najpatrabniejšaha: bo jon asiahaje zbaŭ-  
leńnie wiečne i ščaste ũ žyci swaim da-  
časnym, i ũsio čalawiectwa chutčej dajšło-b  
taksama da najlepšaj raŭnawahi, suświetnaha  
supakoju i ahulnaha ščastia, kab narody  
i dziarżawy ũ swaich mižnarodnych adnosi-  
nach kirawalisia asnowami miłości.

Chto, jak chto, ale my — chryścijanie,  
świedamyja swajej religii, pawinny wykarystać  
jaje nawuku i zastasawać dabradziejstwy mi-  
łości da swajho žycia!

A lubić naŭpierad my pawinny Boha i to  
lubić nad usio, nad usio, što dla nas tolki  
jość najdaražejšaha. Treba nam lubić Boha  
bolš čym swaju družynu, čym usio našaje ba-  
hactwa, bolš čym swajo ščaste i spakoj, tre-  
ba lubić Boha nad usie našy idealy, nad swa-  
jo žycio.

I jak ža-ž nam nia lubić Boha, kali Jon  
jość najlepšym našym Ajcom i Dabradziejem,  
usio, što my majem — majem ad Jaho, kab  
nia Jon, to my nia mieli-b ani družyny, ani  
majemaści nijakaj, ničoha nia mieli-by i nas  
samych nia było-b. Boh daŭ nam žycio i ũsio,  
što ũ hetym žyci jość dla nas patrebnym;  
mała jašče hetaha — Jon daŭ nam nieśmia-  
rotnaść ščastliwuju, abdaryii čalawieka łaskami  
nieskančonymi, a kali čalawiek sahrašyŭ i praz  
heta straciŭ usie tyja łaski, jakimi Boh čala-  
wieka abdaryŭ, straciŭ nieba, a zasłużyŭ na  
wiečnuju karu ũ piekle, tady Boh sam pryniaŭ

na siabie achwiaru adkupleńnia čalawieka  
i dakanaŭ hetaha, staŭšysia Čalawiekam i pa-  
mioršy, jak čalawiek, u mučeńniach na kryżu,  
kab hetym prywiarnuć nam tuju ščastliwuju  
nieśmiarotnaść, da jakoj byli praznačany spa-  
čatku — kab nas zbawić, bo Jon „miłasciaju  
wiečnej palubiŭ nas“, jak kaža Św. Piśmo.  
I ci-ž my nia budziem adplačywać Bohu ũza-  
jemnaju miłasciu za miłość?

A kali budziem lubić Boha, to budziem  
lubić i ũsich tych, kaho Jon lubić: h. zn. usich  
ludziej.

Inačaj i być nia moža! Boh jość najlep-  
šym našym Ajcom, a my ũsie ludzi — Jaho  
dzieci. Boh lubić usich ludziej, jak najlepšy  
Ajciec dziaciej swaich, a katory nawat z bać-  
koŭ-ludziej byŭ-by na nas łaskaŭ, kab my  
skryŭdzili jaho dzicia? Tak i Boh na nas nie  
łaskaŭ, jak my kryŭdzim, robim prykraść lu-  
dziam, katoryja jość dziećmi Bożymi; kryŭdzia-  
čy, robiačy prykraść ludziam — robim pry-  
kraść Samomu Bohu, katoraha lubić pawinny.

I tak, lubiačy Boha, treba lubić kanieč-  
nie i bliźniaha, heta wymahańnie religii chryś-  
cijanskaj. Miłasci Boha ad miłasci bliźniaha  
addzialić nia možna. Sam Pan Jezus skazaŭ:  
„Chto haworyć, što Boha lubić, a brata swaj-  
ho nienawidzić, toj łhun, bo chto nia lubić  
brata swajho, katoraha bačyć, jak budzie lu-  
bić Boha, katoraha nia bačyć?“ (Jan IV, 20).  
Pan Jezus wyrazna nakazwaje nam lubić adny  
adnych, haworačy: „Heta wam prykazwaju,  
kab wy ũzajemna miławalisia“ (Jan XV—17).  
„Prykazańnie nowaje daju wam, kab wy ũsie  
ũzajemna miławalisia; tak, jak Ja was palubiŭ,  
kab i wy lubili adny adnych. Pa tym paznajuć

mahła pierałamac dy zniščyć; pahanskija tyrany  
staralisia rubać jaho miečam, palić ahniom, dy  
ũsialak ździekawacca nad im u praciahu dwuch  
z paławinaj stalećciaŭ. Nachił heny ludźkaści k  
Bohu, suproć strašennych, samych strašennych  
prašledaŭ, usio mahutnieŭ i ũrešcie staŭsia sa-  
maj mahutnaj siłaj, siłaj prad jakuju ũsie pa-  
hanskija bahi źnikli, siłaj, jakaja pieraradziła  
ũsio hramadzianstwa: dała jamu kirunak k wia-  
likim dy światym idealam dy k wiečnamu žyci-  
ciu—ščastciu.

Tam dzie pierad tym panawala nieprahlad-  
naja ciemra pahanstwa, ciapier tam ćwiła krasa-  
wała światłaja praŭda; tam dzie było niawolnic-  
twa dy panižeńnie dla žančyny dy maci dziaciej,  
ciapier tam jana karystała wialikaj pašanaj dy  
stała naruńni z mužčynam, dy mužam, dy aj-  
com siamji; u Chryście nia było ani mahutnych  
ani słabych: usie roŭnyja ũ Im stalisia; i tam,  
dzie dzieci, asabliwa kwołyja, byli pradmietam  
pahardy dy nienawiści dla baćkoŭ, tam jeny  
ciapier stalisia pradmietam ich haračaj lubowi  
i radaści; tam, dzie niawolnik nia byŭ uwažany  
za čalawieka, ciapier tamaka jon staŭsia naruń-  
ni sa swaim panam; i tam, dzie bliźni na bliź-  
niaha łaskawa ũzhlanuć nia moh, ciapier tam  
saprady braterskaja luboŭ miž imi raźwiwałasia,

adnaho sapraŭdnaha dy Mahutnaha Boha čili  
jany ciapier jak swajho Baćku Adnym słowam,  
nachił čalawiectwa k Bohu, aświečany światłom  
łaski światoj, stwaryŭ zusim nowaje hramadzian-  
stwa na ruinach pahanstwa, hramadzianstwa, u  
jakim samyja ciarpieńni stawalisia wialikaj ros-  
kašaj, a śmierć była požadana nie jak unikań-  
nie trudoŭ, kłopotau, ciarpieńnaŭ hetaha žycia,  
ale jak brama da wiečnej łučnaści z Boham, jak  
pačatak wiečnaha žycia.

Horkaja doła časta-husta ũ historyi chryś-  
cijanstwa abymała dy pryhniatela nachił przyrod-  
ny čalawiectwa k Bohu. U koźnym čalawieku  
jon mieŭ prawa ciapier na toje, kab żyć sapraŭ-  
dnym žyciom nadprzyrodnym uwa ũsiej jaho  
pryhožaści dy mahutnaści, bo Chrystos ustana-  
wiŭ Kaścioł Boży dy Sakramenty światyja dy  
daŭ Słowa Božaje dy ciarpieŭ i ũmior na Kry-  
ży dzieła ũsiechčysta ludziej. Na žal, byli zaŭ-  
siody ludzi, jakim bolš razychodzilasia ab ũle-  
nyja intaresy, jak ab čystatu Praŭdy dy Wiery;  
abo jakija dawali swajmu honaru, swajej dumie  
bolš prywolla, jak dla słaŭnaj, pryhožaj cnoty  
pakory. Dzieła henyh pryčyn jany stawalisia  
stwarcamy strašnych falšaŭ, adščapienstwaŭ, dy  
krywawych buntaŭ wojnaŭ.

Adnak niwodzin iz hetych ludziej i z dru-



usie, što wy wučniami Maimi, kali miłaść mieć budziecie adzin da adnaho" (Jan XIII, 34—35).

Tak nawučaje Pan Jezus, a św. Paweł Apostoł piša: „Chto lubić bliźniaha — zakon wypaŋniŋ" (Rym XIII).

Z hetaha ūsiaho my bačym, što miłaść bliźniaha heta jak-by cely fundament chrystyjanizmu. Ale lubić adny adnych my jašče pawinny i dla taho, što kožny čaławiek, što żywie na hetym świecie, musić ciarpieć, kožny niasie „ciażar dnia“, jak skazaŋ Sam naš Zbaŋca, Jezus Chrystus, kožny čaławiek maje serca takaje dalikatnaje, takaje ūražliwaje, serca zdolnaje lubić i ciarpieć, serca, katoraje tak hłybaka ranić kožnaja naša niesprawiadliwaść. Kožny čaławiek maje duču niešmiarotnuju, stworanuju na abraz i padawienstwa Božaje. Čaławiek maje dušu, hety zarodak Boży, heta Jaho tchnieŋnie!

Časam, praŋda, čaławiek špecić siabie kiepskimi ūčynkami, za što ściahaje na siabie wialikuju adkaznaść prad Boham, abraz katoraha ū swajej duży jon nosić. My časam nie adnu prykraść, nie adnu kryŋdu musim ściarpieć ad hetaha čaławieka. Čytaŋ ja kaliści, što jość ludzi, jakich možna lubić, tolki budućy ad ich wielmi daloka. Tak, jość charaktary prosta niemahčymyja. Ale najčastej bywaje tak, što moža toj, chto nam zrabiŋ prykraść jakuju, abo zrabiŋ heta nieznarok, abo moža choć i zумыśnie praz swaju ūlomnaść, a potym adumaŋsysia moža i kajecca. My ludzi, jak ludzi, na kožnym kroku spatykajemsia, za kožnym razam robim abmylki; my i na siabie samych pawinny pomnić, što i my takija niedaskanalnyja i taksama pastajanna mylajem-

sia. Uspomniŋšy na ūsio heta, nam lahčej budzie adčynić naša serca dla miłaści bliźniaha, nie zwažajućy na tuju prykraść, a nawat i kryŋdu, jakuju my ad jaho mieli. Moža toj, chto nam zrabiŋ kryŋdu, praz hetu našu kryŋdu bolš jašče ciarpić čym my.

Takim paradkam ludziej usich my pawinny lubić, ale lubić pa chryścijansku, pa bratersku — čystaju, światuju, razumnaju miłaściu. Heta značyć, što my nia majem z našym bliźnim cackacca, jak z lalkaju, ale lubić u Bohu i dla Boha, lubić, jak samych siabie.

A miłaść naša da bliźniaha pawinna prajaŋlacca ū čynie. My pawinny, jak možam, jak damo rady, pamahać našamu bliźniamu ū kožnaj jaho patrebie. My pawinny zaŋsiody mieć na pamiaci hetu chryścijanskuju zasadu: „Nie rabi druhomu taho, što tabie samomu niamila!“ i „što choćacie, kab wam ludzi rabili — wy im toje rabicie!“ Što možam, dzie možam i jak možam, tak pawinny my zaŋsiody staracca rabić ludziam dobra, bo hetaha ad nas wymahaje naša religija.

Ale miłaść naša da bliźniaha pawinna być razumnaju i ūsluhi našy pawinny mieć hranicu, kab nia stalisia abrydłymi. Kali my ūbačym, što bliźni nie achwotna pryjmaje našy ūsluhi, to najlepiej dać spakoj i nia ležci tam, dzie nas nia choćuć. Miłaść naša da bliźnich pawinna być razumnaju jašče i dla taho, što nia ūsie ludzi roŋnyja, što pamiž pšanicaju znachodzicca i kukol — pamiž ludźmi stasunkowa jašče dobrymi, wybranymi dziećmi Božymi, znachodziacca i ludzi kiepskija, katoryja ci to świedama ci niaświedama trymajucca zдалok ad Boha, ad idei chryścijanskaj mi-

hich im padobnych nie razrywaŋ suwiazj z Boham, nie piarečyŋ tamu, što jość przyrodny nachil u čaławieka k Bohu, dy na't nie piarečyŋ tamu, što heny nachil pawinien być aświetleny dy ūzmocnieny Praŋdaj nadprzyrodnaj; jany tolki tumačyli tajnicy dy praŋdy Božyje swaim mylnym rozumam dy staralisia zdabyć sabie pešciežnikaŋ. uroiwajućy sabie, što byccam Boh ich paslaŋ naprawić toj nachil na prawilny, prosty šlach.

Dyk usio heta nam tumačyć ab tym, što čaławiek, jakim by jon nia byŋ, astajecca zaŋsiody šukaŋnikam Boha; jahonaja ludzkeja natura, stworanaja na Abraz Boży, zmušajeć jaho da hetaha.

### 3. Bielarus takža šukaŋnik Boha.

Čaławiectwa heta wializarnaja siamje, u jakoj usie dzieci jość adnaho Baćki: Mahutnaha Boha, bo Jon Sam biespasiaredna jość aŋtaram lepašaj čaści ich istotaŋ: ich duš niešmiarotnych. Čaławiectwa, heta takža wializarnaja hramada tych istotaŋ, jakija dzieła taho, što jany abdarany rozumam dy wolnaj wolaj, nia mohuć być zdawoleny hetym ziamnym žyćciom, žyćciom jakim żywuć tak-ža inšyja, ad jaho nižejšyja istotaj swajej žywioly dy Istoty; čaławiectwa biazu-

pynna ūžnimajecca na kryllach rozumu dy mocy mahutnaj wolnaj woli panad materyjalnyja abstawiny žyćcia dy imkniecca da wialikich ideaŋ da žyćcia wiečnaha, dy na't mimawolna da Boha, bož u Im adnym sapraŋdy wialikija ideały dy wiečnaje žyćcio isnujuć. U čaławiectwie adnak jość rožnyja narody, jak by siemji adnej wializarnaj siamji, jakija ū rožny sposab imknucca da ideaŋ dy da niešmiarotliwaści: adnyja pradusim praz mastactwa, pryhožyja šutki, druhija praz muzyku, trecija praz literaturu filozofiju, čačwiertyja praz wialikija wynachody adkryćci, piatyja praz moc-silu oružžja, praz reżwićcio handlu i h. d.

A jak žaž naš hatotny Bielarus u praciahu swajej historyi imknušsia da ideaŋ, dy sapraŋdnaha žyćcia, adnym słowam, da Boha?

Kali žwierniem uwahu na Bielarusu ū pradchryścijanskija časy jaho bytu, dyk bačym, što jon siahaŋ šmat dalej ad druhich sławianskich narodaŋ u halinie kultury: bahaciejšy byŋ jon ad ich swaimi pieśniami, lahendami i swajej sławianskaj naturaj, upryhožanaj kulturnym razwićciom, jak wynikam jahonych daŋžejšyich dy bolš-mienš ścislych znosin z zachadam praz tarhoŋlu dy tak-ža jahonych znosin z kulturnaj Hrecyjaj: našyja kupcy tudy zaježdžali sami,



łaści i chacieli-b żyć tolki ludzkoju kryūdaju. U takim zdareńni my pawinny być aściarożnymi, kab nia dać siabie ašukać. Ale ũžo tam, dzie naš krytyčny rozum, dzie sumleńnie našaje kaža nam takim ci inšym sposabam pamańčy našamu bližniamu i my heta zrabieć možam, tam my nikoli hetaha zaniedbać nie pawinny.

Lubić my pawinny našych bližnich miłaściami braterskaj, bo my ũsie pachodzim ad adnych baćkoŭ — Adama i Ewy, usie my ũ bližszym ci dalejšym pakrawienstwie braty i siostry. A praz heta my pawinny na koźnaha mužčynu hladzieć takim wokam, jak na swajho brata, a na koźnuju kabietu, jak na swaju siastru.

My pawinny zaŭsiody mieć litaść, mieć miłaserdzie nad našym bližnim, i nia tolki, što tny sami nikoli nie pawinny kryūdzić nikoha, ale i druhich adwodzić ad hetaha. My pawinny dzie možam ustupacca za pakryūdźanych, nam treba być takoha ũspasabieńnia, kab istota słabšaja mahła-b u koźnaj pryhodzie znajści ũ nas abaroncu i apiakuna.

My pawinny razam z bližnim našym smucicca jaho smutkam, wiesialicca jaho radaściami, a ũžo bolšaj miłaści niama, jak pałażyć żyćcio swajo za bližnich swaich.

Za wiečny prykład miłaści bližniaha moža być dla nas Zbaŭca nać Jezus Chrystus. Jon nia tolki nawučaŭ nas słowam lubieć adny adnych, ale jon swaim żyćciom, swaim ũlasnym prykładam nawučyŭ nas hetaha. U čacie swajho prabywańnia na našaj ziamli, jon išoŭ praz heta żyćcio robiačy ũsim dobra: ciešyŭ smutnych, lačyŭ chwoych, karmiŭ hałodnych,

nawučaŭ usich, jak majuć żyć na świecie, urešcie pałażyŭ żyćcio swajo za nas usich, kab hetym wysłużyć nam zbaŭleńnie.

Tak sama i my chryścijanie, jaho wučni, jaho naśladoŭcy, wyznaŭcy jaho religii rabić pawinny, kab być wartymi nazywacca chryścijanami. Ad nas nie wymahajacca taho, čaho my nia možam, ale zrobim tolki toje, što možam. Kali možam pamańčy bližniamu, to pamožam, jak možam i čym možam; nia možam jamu akazać nijakaj pomańčy, to paciešma jaho dobrym spahadnym słowam, a kali nia možam ci nia ũmiejem jaho paciešyć słowam, to prynamsi choć nie našmiachajmosia z jaho niaščaścia.

A ũžo niachaj nikoli i nikoli kryūda bližniaha nie zaciażyć na našym sumleńni. Ludzi kryūdźiac adny adnych na majemaćai, na zdaroŭi, na sławie, kryūdźiac słowam, rukami, kradziežaju, psotaju, ašukanstwam. Kryūdźiac nia tolki paasobnych ludziej, ale kryūdźiac celyja arhanizacyi, celyja klasy hramadzianstwa, celyja narody, ad čaho časam paŭstajuć wojny i ũsialakija inšyja hramadzakija niaščaści.

Niachaj ža-ž tady kryūda ũsiakaja budzie ad nas daloka!...

I tak nad usio, u wupańnieńni našaj religii, nam miłaści treba.

Św. Paweł Apostoł piša: „Kali-b ja hawaryŭ mowami ludziej i aniołaŭ, a miłaści nia mieŭ, staŭsia-b, jak miedź żwiniačaja i cymbały brazhučyja. I kali-b ja mieŭ dar prarawańnia, i znaŭ usie tajnicy i ũsiakuju nawuku, i kali-b mieŭ usiu wieru, tak, što hory pieranosiu, a nia mieŭ miłaści, ja ništo. I kali-b ja

przewoziacy adtul bahaćcie i materyjalnaje i kulturalnaje, i adtul wabili k sabie na Bielarus čużazlemnych kupcoŭ-handlaroŭ, jakija nie mahli nie pakinuć swaich upływaŭ na naš kraj. A šlachami hetych našych znošin z druhimi krajami byli hałodnym čynam našy wialikija reki, jak Dniapro, na prykład, katory zdabyŭszy sabie siłu dy mahutnaść u nas na Bielarusi, pływie cierz Ukrainu aź u dalokaje Čornaje mora, abo Nioman, katory wypłyŭszy z lasoŭ Mienščyny, niasieć swaje mahutnyja wody praz Litwu dy Niemieččynu ũ mora Bałtyckaje, abo znoŭ słaŭnaja Dźwina, pakinuŭszy lasy Smalenščyny dy Wiciebsčyny, kocić swaje wody da bahatoj Ryhi.

I kali druhija sławianckija narody siadzieli ũ chacie, Bielarus karystaŭsia hetymi wializarnymi wodnymi puciami, zdabywajučy sable lepšy dabrabyt u siabie ũ chacie, a zahranicaj sławu. Ale heta nia ũsio. Dla Bielarusu byccam ciesna była šyrokaja — Maci-Bielarus: byccam nia moh jon rozmachnucca ũdostań dziela bujnaha żyćcia dy kultury. Dyk časć bielarusoŭ (Dryhwičoŭ) pierasialilisia aź na ũzbiarežža Mramarnaha mora, kala horada Sałunia. Spasiarod ich paŭstali wialikija braty: šwiatyja Kiryła i Miafod dziela ašwiety dy chryścijanstwa siarod sławianskich narodaŭ.

Ale hałodnaj adznakaj Bielarusu była jaho religijnaść dy bahabojnaść; mo' dziela hetaha i raźwiwaŭsia jon tak pamysna, bo dzie jość wiera ũ wyšejšuju siłu, tam jość i mužstwa ũzłatać da wysokich ideałaŭ; i čym ćwiardziejšaje taja wiera, tym balej uzrastajeć siła dziela ich dasiahnieńnia.

Nia było jašče kamu pawučyć Bielarusu ab sapraŭdnym Bohu; adnak wiedaŭ jon niejaka ab tym, što Boh jość mahutny i dobry i sprawiadliwy: sama pryroda jamu ab hetym hawaryła. Dyk i kłaniaŭsia jon laskawamu Dažbohu (soncu), dy hroznamu Piarunu (hromu), dy druhim prajawam pryrody. Jon mieŭ stolki baħoŭ, što ũ praciahu celaha hodu tolki i pierachodziŭ ad adnaha šwiata da druhaha na ich čeść.

Ale kali z Uschodu dy Zachodu pran'kła da nas Chryścijanstwa, dyk kinuŭ Bielarus usich swaich daŭn'ejšych baħoŭ dy staŭ wierna służyć Adnamu sapraŭdnemu Bohu. I ciapier jon šmat belej staŭsia religijnym dy bahabojnym čaławiekam, bo jahonaja bahataja dy wodhukliwaja natura była ciapier pod kiraŭnictwam Chrystowym dy pod upływam laski šwiatoj, jakaja lučyła ščylna jaho z Krynicaj żyćcia.

Znašoŭ Bielarus Boha, Mahutnaha dy Sapraŭdnaha Boha! Znašoŭ Bielarus niepamylnaha



TAMAŠ KEMPIJSKI.

**Sledam za Chrystusam.**Z łacinskaj mowy pierakłaŭ  
Dr. St. HRYNKIEWIČ.

R a ż d z i e ł X L I I I .

**Ab pustoj i świeckaj nawucy.**

1. Synie, niachaj nia zwodziasz ciabie pryhożyja dy daścipnyja hutarki ludziej: *Bo-ż wladarstwa Bożaje nia ŭ hutarkach, a ŭ cnocie* (1 Kor. 4, 20).

Zważaj na słowy maje, jakija zapalwajuć sercy, aświačajuć dumki, prywodziasz žal za hrachy dy roznuju supaciechu pakidajuć u duży. Nikoli nia čytaj maich sloŭ dzieła toho, kab wyhladać bolš wučonym ci mudrejšym.

Dumaj ab tym, kab zamaryć usie błaħija nachiły swaje, bo heta tabie šmat karyśniej,

razdaŭ ubohim na prajadunak usiu maju mamełaść, i kali-b wydaŭ swajo cieła na spaleńnie, a nia mieŭ miłaści, ničoħa mnie nie pamoža" (1 Kor. XIII, 1-3).

Tak! A chto lubić pa praŭdzie, toj nikoli nia budzie rabić ničoħa takoha, što moža być niamiła tamu, kaho jon lubić, a naadwarot—budzie rabić tak, kab dahadzić jamu. Adnym słowam, chto budzie mieć miłaść: miłaść najwyšejšuju da Boha i miłaść braterskuju da ludziej, tamu heta miłaść skaža, što treba rabić i ŭ adnosinach našych da Boha i ŭ adnosinach da bliźnich.

čymśia wiedaŭnie mnohich najtrudniejšych rečaŭ.

2. Choć šmat pračytaješ i žwiedaješ, usio-roŭna da adnaho Pačatku zaŭsiody wiarnucca tabie treba.

Ja toj, jaki wuču čalawieka mudraści i prostym rozum aświačajuć lepš, čymśia chto z ludziej patrapiŭ-by zrabieć heta.

Z kim ja hawaru — toj chutka budzie rozumnym i šmat lepšym staniecca ducham.

Błaħa tym, što ŭ ludziej raźwiedwajuć nadta cikaŭna ab usim, a mała turbujucca, kab spaznać šlach słuźby Bożaj.

Prydzie para, kali źjawicca Wučyciel nad wučycielami — Chrystus, Pan Aniołaŭ, kab prasluchać, čaho chto nawučyŭsia, heta znača — prahledzić sumleńnie koźnaha.

I tady šukać budzie Jeruzalem z świeckami (Sofonij 1, 12) i buduć jaŭnymi sprawy, schawanyja ŭ ciemry (1 Kor. 4, 5) i zmoŭknuć zakidy jazykoŭ ludzkich.

3. Ja toj, jaki ŭ adnu chwilinu padymaju pakornaha rozum tak, što šmat bolš jon ściamić wiečnaje praŭdy, čymśia chto inšy pa dziesiacioch hadoch nawuki ŭ školach.

Ja wuču biaz homanu sloŭ, biaz zablýtanaści ŭ dumkach, biaz pychi, biez kałatni ŭ dokazach.

Ja toj, jaki wuču pahardžać usim ziamnym, nie zważać na dačasnaje, a hladzieć wiečnaha, da jaho imknucca; honaraŭ staranica, źniawahi ciarpieć, spadziawacca tolki na mianie, ničoħa nie žadać apryč mianie i bolš za ŭsio mianie lubić.

4. Bo-ż šmat chto z tych, što palubiŭ mianie ščyra, nawučyŭsia Bożych spraŭ i hawaryŭ cudoŭnyja rečy.

tamu, što związana jość bielaruskaj narodnaj dušoju: astalisia wiernymi nawukam dy ideałam swaich wialikich tych bratoŭ: światych Kiryiy i Mafoda, astalisia wiernymi ideałam dy nawučy Samoha Chrysta. A dużejšyja henyja Bielarusy: heta naš darahi prosty, siermiaźny narod. Tolki treba krychu woli, dobrych ludziej dy wytrywałaści dzieła toho, kab uskrasić u jahonaj pryhniečanaj dy zmoranej duży Chrystowyja ideały i prywieści ich da poŭnaści żyćcia dy charastwa, jakija im należacca.

I toj ščaśliwy dzień nastanie, bo bielaruskaja duša biaz Boha dy biaz Chrystowych ideałaŭ žwć nia moža. U joj isnujeć mahutny nachił k Bohu dy k wialikim światym ideałam. I kali hety zašnitak pračniecca, dyk cudy twaryć stanie, suproć usiakaj waroźaj siły.

Braty bielarusy, „Pryhatoŭcie dla Boha duży waży i tolki Jamu Adnamu słuźycie; a jon was wybawić z ruk worahaŭ wašych." (Iz Pieršaj Knihi Karaloŭ, 7, 3).

Kaniec.

dy mahutnaha Prawadyra. I wierny jon Jamu byŭ. Bo skolki-ż mučyli jaho roźnyja worahi dzieła toho, kab źbić jaho sa šlachu Praŭdy dy Łaski Światoj; kab jaho ad Boha adarwać!

Car dy susled šawinist, dy proćma druhich takim ci inšym sposabam starałasia ŭsialekimi čynami ŭziać Bielarusu u swaje biazboźnyja ruky. Bielarus adnak z pryrody abdarany wialikaj wytrymliwaścij dy dziŭnaj ciarpliwaścij, nie paddawaŭsia im, baraniŭsia, a kali i baranicca nia moh, dyk kryčaŭ z Maciukom: „Ech, bijcie-ż macniej macniejšy ad wiery wašaj Maciej!"

Praŭda, šmat zła pryčynili jamu henyja worahi ŭ jahonym relihijnym żyćci. Kab światyja braty Kiryła dy Mafod iz hrobu ŭstali dy pabačyli toje zło, dyk jany horka zapłakalib nad dolaj Bielarusu. Jany dawiedalisia b ab tym, što Bielarus zamiest zwać siabie sapraŭdnym chryścijaninam, paściežnikam Chrysta, zawieć siabie „rus im" abo „polskim", razrywajućy hetak swaju pryhožuju dušu na dwa waroźyja abozy. Adnak i ŭ hetym strašennym parušeńni dy razrywie Bielarus trymajecca, jak maha, wiery światoj. Bo kali słabiejšyja iz Bielarusuŭ zusim pierajšli ŭ abozy worahaŭ, dyk dużejšyja z ich astalisia wiernymi bielaruskaj pryrodzie i ŭsiemu



Karyśniej zračysia ūsiaho, čymsia daśledźwać rečy daścipnyja.

Ale adnym kažu Ja ahulna tolki, a druhim adumysna; adnym miła abjaŭlajusia znakami i wobrazami, a druhim znoŭ u wialikim światle akazwaju swaje tajnicy.

Hołas św. Knihaŭ adzin dla ūsich, nia ūsich adnak jon adnolkawa wučyc: bo Ja sam wuču praŭdy ūnutranna, serca naskroś prahladaju, dumki ūsie spaznaju, pabudźaju da čynaŭ i nadzialaju koźnaha pawodle sprawiadliwaści majej.

#### R a z d z i e l X L I V.

**Nia treba zachopliwacca zašmat wonkawymi rečami.**

1. Synie, šmat u čym treba tabie astacca niaświedamym i hladzieć na siabie byccam na pamioršaha na ziamli i jakomu ūwieś świetjość ukryžawany.

Takžasama šmat na jakija sprawy treba być tabie hluchim, kab bolš moh ty dumać ab swaim supakoi.

Karyśniej adwaročwać wočy ad niमितy tabie rečaŭ i pakinuć koźnamu swoj na ich pahlad, čymsia ūdawacca ū złosnyja swarki.

Kali ty dobra z Boham żywieś dy ūwaźajeś na Jahonyja prysudy, lahčej strywajeś usiakaje paniženie.

2. O Hospadziel da čaho-ž my dajšli? woś płaćam nad dačasnymi škodami, dzieła maleńkaje karyści pracujem i turbujemsia, a zabywajemsia ab škodach duchowych, abo nadta pozna pačynajem ab ich dumać.

Uwaźajem na toje, što mala abo i susim niekarysna, a toje, što nam najbolš nieabchodnaje, kidajem, bo raściaruśwajecca čalawiek u wonkawych sprawach i kali zahadzia nie ahledzicca — achwotna ū ich astajecca.

## Z religijna-hramadzkaža žyćcia.

**Nowyja kaścielnyja dastojniki spasiarod krajowaha duchawienstwa ū Kitai.** Niadaŭna na stanowišča Apostalskaha wikaraha ū Tsining, u paŭnočnym Kitai, naznačany Jazep Faŭ, kitajski ksiondz. Adnačasna na stanowišča zastupnika Apost. Wikaraha ū Phat Diem, u Indokitai, naznačany Jan Tonga, ksiondz indokitajski. Spadzajomsia, što nie za harami toj čas, kali i siarod bielarusau budzie pracawać duchawienstwa bielaruskaje.

**Bluźnierstwa karajuć sedom.** Hazety pišuć, što Halandski Sajuz prynieŭ zakon, jaki nakładaje kary za bluźnierstwa. Zakon hety pryniaty z pryčyny bjażboźnaj i bluźnierskaj ahitacyi, jakuju tam wiaździe kamunistyčnaja časopiś „Tribuna“.

**Kulturnaja dziejnaść katalickich misijanaraŭ.** Ajcy Salezyjancy ū Ekwatary (Afryka) źjaŭlajucca twarcami kultury na šyrokich lasnych prastorach hetaha kraju. Kab zrabić mahčymaj misyjanarskaju pracu, musiać jany ciarabić i karčawać lasy, prawodzić darohi, budawać masty i h. d.

**Bratanak zastupnika staršyni anhliskich ministraŭ Baldwina katalickim ksiondzom.** U m. Elstree, pad Londynam, nowazbudawanaha kaścioła naznačany probaščam Baldwin, bratanak wiadamaha pawadyra anhliskich konserwatystaŭ. Ks. Baldwin 25 hadoŭ byŭ duchoŭnym anhliskim. U 1928 h. razam z matkaj prynieŭ katalictwa i byŭ pešwiačany na katalickaha ksiondza.

**Pryrost duchoŭnaj moładzi ū Čechasławakii.** Klerykaŭ u duchoŭnych čechasławackich

seminaryjach pad kaniec 1932 h. bylo 837, a ū 1922 bylo tolki 250. Ličba tam duchoŭnaj moładzi, jak bačym, uzrasła za dziesiać hadoŭ bolš čym utraja.

**Abarona religii ū Kitai.** Kitajski ūrad wydaŭ niadaŭna dekret, na mocy jakoha pašyrońnie bjażboźnaj literatury i ūsiakija napady na jakuju-niebudź, pryznanuju dziażawaj, religiju, buduć karacca štrafam, abo wastroham.

**10 tysiać maładych žanimstwaŭ u św. Ajca.** Dziakujućy źniżkowym biletam na čyhuncy, na praciahu placioch apošnich miesiacau pabywała ū św. Ajca na audyjencyi aź 10 tys. maładych žanimskich par. Św. Ajciec usich bahasławiuŭ i dawaŭ na pamiatku medalik i ružaniec.

**Pawarot z SSRR biskupa Słoskana.** U minulym tydni wiarnuŭsia ū sweju bačkaŭščynu Łatwiju katalicki biskup Słoskan. Daznaŭ jon u SSRR šmat hora, bo apošni dziesiatok hadoŭ prabywaŭ tam pierawaźna ū kamunistyčnych turmach.

**Katalictwa ū Mandźuryi.** Hazety padajuć, što apošnim časam Katalictwa ū Mandźuryi robić značnyja postupy. Heta pradusim dzieła toho, što padčas wialikaha tam sučasnaha zabureńnia ludzi haračej šukajuć duchowaj i na't materjal'naj apory. Takoj aporaj, pradusim duchowaj, biazumoŭna źjaŭlajucca Katalicki Kaścioł.

**Katalicki Uniwersytet u Kitai.** Dumka załażyć katalicki uniwersytet u Kitai paŭstała daŭno, a ūwieści joje ū žyćcio, i to tolki častkowa, udałosia ū 1925 h., kali amerykanskija benedyktynicy prystupili da arhanizawańnia uniwersytetu. Siańnia hety uniwersytet maje fakultety: literatury, pedahohiki, nawuk ab pryrodzie, medycyny

Redaktar-Wydawiec Ks. ADAM STANKIEWIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Wilnia, Zawal'naja wul. 6—10.



i mastactwa; studentaŭ tam wučycca 580, na bolš niama miejsca Profesarami pierawažna benedyktynicy.

**Stalećcie katalickaj hazety ũ Šwajcaryi.** Apošnimi dniami orhan Šwajcarskaha episkopatu i katalickaha duchawlenstwa „Schweizer Kirchenzeitung“ raspačaŭ sotny hod swajho isnawańnia. Jość heta najstarejšaja ũ Šwajcaryi katalickaja hazeta.

**Wialiki kanhres katalickaj moładzi ũ Hišpanii.** Nia hledziačy na warožyja adnosny ũradu, hišpanskaja katalickaja moładź u m. Santander arhanizawała wialiki kanhres, na jakim było bolš 4 tysiač moładzi z usiej Hišpanii.

## Z bielaruskaj niwy.

**Sud nad prezydijum T. B. Š. 1 i 2. II siol. h. ũ Wilenskim Akružnym Sudzie** była razhladana sprawa siabraŭ prezydijuma T wa Biel. Škoły. Hałoŭnych abwinawačanych: adwakata F. Stackiewiča, R. Šyrmu i M. Piatkiewiča sud apraŭdaŭ. Winawacili ich u kamuniźmie.

**Sprawa kalendara spyniena** Jak wiadoma, za letašni ũnijacki bielaruski kalendar polskija ũlady wydaŭcom henaha kalendara chacieli zrabieć sudowuju sprawu. Užo nawat wialosia śledstwa, ale tak śledstwam i skončyłaśia. Nladzieli dźwie tamu abwinawačanyja atrymali pawledamleńnie z Sudu ab spynieńni hetaj sprawy. Daremna rabili šum i psuli papieru.

**Bielaruski prytułak u Albertynie astajecca.** Bielaruski prytułak u Albertynie, jaki ũtrymliwajuć ajcy Jezuity, dzieła trudnaściaŭ, roblenych administracyjnymi ũladami, mieŭ być spynieny. Ciapier adnak dawiedwajemsia, što dziakujučy starańniam tych-ža ajcoŭ prytułak heny astajecca isnawać dalej.

**Ewanelii pa bielarusku.** Ks. W. Hadleŭski pierakłaŭ na bielaruskuju mowu čatiry Ewanelii i dalej pracuje nad pierakładam usiaho Nowaha Testamentu. Pieršaja Ewanelija ũžo addadziena ũ duchoŭnuju cenzuru. Niezadaŭha ũ tuju-ž cenzuru buduć padadzieny i try astalnyja Ewanelii, a ta-ž i ũsie inšyje knižki Nowaha Testamentu. Budzie heta pieršaje bielaruskaje wydańnie światych knih Nowaha Testamentu z kaścielnaj aprabataj. Nladaŭniaje bielaruskaje tlumačenie hetych knih, wydanaje metadystami, ma je pachiby dokmatyčnyja, šmat nieścistaściaŭ, a tak-ža ma je mnoha zahanaŭ i z boku bielaruskaj mowy.

Dapamohi na wydańnie Nowaha Testamentu Bielarusy kataliki prasili św. Ajca Jość nadzieja, što dapamoha hena budzie dadziena.

**Nowaje wydańnie „Hołas Dušy“.** Bielaruski malitaŭnik „Hołas Dušy“ ũžo daŭno razyšoŭsia i adčuwajecca wialikaja potreba wydańnia nowaha. Woś-ža hetkaje nowaje wydańnie ũžo apracawana i zdana ũ duchoŭnuju cenzuru, z ja-

## Roznyja cikawaści.

**Pahałoski, što budzie źmiena zakonu ab wybarach Papieža.** Flamanskaja hazeta „Standard“ padala wiestku z Rymu, što byccam ma je być nowy zakon ab wybarach Papieža. Sućniaść hetaha zakonu bylab u tym, što Papieža wybiralib nie kardynaly, jak heta jość ciapier, a ũsie biskupy. Hetki zakon mieŭby wialikaje značeńnie dla zblieźeńnia Kaścioła z Uschodam, bo wybiralib Papieža katalickija biskupy ũsich abrađaŭ, jak łacinskaha, tak i ũsich inšych; kardynaly-ž zwyčajno ũsie łacinniki.

**Misyjnaja praca pry pomačy teatru.** Cikawy sposab misyjnej pracy siarod pahan zawiedzienny ũ prawincy Jochow u Kitaj. Apirajučysia na fakcie, što Kitajcy źj-ŭlajucca wialikimi lubicielami teatru, misyjnaja praca wiadziecca pry pomačy teatru dzie adbywajuca adpawiednaha źmiesu predstaŭleńni, lekcyi i inšyje. Misijanary uwažajuć, što hetki sposob misyjnej pracy ma je wialikaje tam značeńnie.

**Piechatoj z Kitaja ũ Rym.** Paru tydniaŭ tamu u Rym prybyŭ kitajski katalik Jazep Weix, katory 16.1.31 h. wybraŭsia piechatoj z Penany (Kitaj), kirujučysia da św. Ziamli (Palestyna) i da Rymu. Padaroźnik hety prabywaŭ štodnia 20—30 kilm. Išoŭ praz Siam, Birmu, Indyju, Afganistan, Persiju i Maluju (Aziju) i Palestynu, dzie zatrymaŭsia dwa mieslacy. Adhetul pašoŭ u Ehipt, a tady spawarotam praz Palestynu u Kanstantynopol i Ateny. Tut užo sieŭ na karabiel i adplyŭ u Marsyliju, adkul uznoŭ piechatoj praz Lugdun, Genewu, Fryburg i Medolan dajšoŭ urešcie da Rymu, da mety swajej — ubačyć św. Ajca. Katalik hety jość wučycielem. Meta jaho hetaj padarožy byla nia tołki relihiŭnaj, ale i nawukowaj.

**Kitajcy ũ św. Ajca.** Niadaŭna św. Ajciec pryńiaŭ na aŭdyjencyi pradstaŭnikoŭ hrupy kitajskich wučyciałoŭ, jakija prybyli ũ Rym dzieła pedahohičnych nawuk. Kitajcaŭ pradstawioŭ św. Ajca a. Jupin, wiadomy profesar kitajskaj mowy.

**Palityčnyja sprečki miž katalikami i kamunistymi.** Katalicka-Hramadzkaje T-wa ũ Cardiff, u Anhlii koźnaj sierady arhanizuje publičnyja sprečki miž katalikami i kamunistymi. Sprečki hetyja časta bywajuć dawoli burliwyja, ale zaŭsiody karysnyja. Sprečkaŭ hetych zwyčajna sluchajuć wialikija natoŭpy narodu.

**Nawukowyja zasłuchi katalickich misijanaraŭ.** Niadaŭna pryznańnie doktoram francuskaha ksiandza P. Fourniera dało akaziju Sorbonie (Paryski ũniwersytet) świerdźić uračysta zasłuchi, pałożanyja na poli na wuki katalickich misijanaraŭ. Ks. Fournier napisaoŭ rasprawu na temu: „Učastie katalickich misijanaraŭ u sprawie postupu pryrodných nawuk u 19 i 20 w.“ Ks. hety ũ swajej pracy wykazaŭ, jak šmat zrabili katalickija misijanary ũ halłnie: hieologii, mineralohii, hieohrafii, botaniki, zoolohii, etnohrafii i etnolohii.

**List 2 tys. dalaraŭ.** Adna kniharnia ũ Londynie wystawila niadaŭna na prodaž list św. Franciska Ksaweraha, pisany ũ 1552 h. da Karala Portuhalii Jana III. List heny pradaj-cca za 2 tys. dalaraŭ. Cana ništo sabie!

**Razwoj katalickich biblijatek.** Niemieckaje T-wa „Borromaeus Verein“ za 90 hodoŭ swajej pracy ma je 5500 biblijatekaŭ i 250 tysiač dziej ych siabroŭ. Dzieržaŭnyja ũlady da hetaha tawarystwa adnoslaccia z wialikaj udziačnaściaj.

**Prychod na sprawu Misijaŭ.** Na sprawu Misijaŭ z usich krajoŭ Eŭropy za 1931-32 u Rym nadyš-

koj spadziajomsia chutka wierniecca. Kali-ž heta nastupić, Bielarusy kataliki pawinny natużyć usie swaje siły, kab malitaŭnik heny wydać i wydać ũ bolšym liku ekzeplaroŭ. Na wioscy adčuwajecca wialikaja potreba bielaruskaha malitaŭnika.



to 50 miliona 273.324 liry. Najbolš zlažyla Ameryka (17 miliona, 716.443), a badaj najmienš, na pradastatnim miejsci, Polšč (1,454.901). Prauda, ad Polščy krychu mienš zlažyla Irlandyja, ale niezabywajma, što katalikoŭ u Irlandyi niama i troch milionaŭ, a ŭ Polščy jošč milionaŭ 20.

**Pahałoski ab kradzieży dakumentaŭ z Watykanu.** Apošnim časam razyšlasia pahałoska, što a. Dejbner, rasiejski unijacki ksiondz, ukraŭ z Watykanu waždyja dakumenty i pieradaŭ Sawietam. Wošč za watykanskija hazety hetamu piarečać.

## Z palityki.

**Pieramieny ŭ Niamieččynie.** Jak wiedama, u Niamieččynie apošnimi hadami šmat rabiŭ šumu Hitler. Wošč za clapier hety samy Hitler stašsia tam kancleram, beta znača haławoj uradu. Urad hety nia mieŭ u parlamencie bolšosći, dyk prezident parlament raspuščiu i zahadaŭ nowyja wybary; wošč za usia cikawić u tym, što henyja wybary pryniasuć.

**Portuhalskaja ambasada pry Watykanie.** Dahetul Portuhalijska miela pry Watykanie zwyčajnaje pasolstwa. Ciapier pasolstwa hena maje być pieramieniena na ambasadu. Ambasada ad pasolstwa rožnica tym, što jana bolš stalaja i bolš maje ŭ mižnarodnym žyćci pawahy. Hetaj pieramienaj portuhalski urad choča padčorknuć swaju wiernaść Apost. Stalicy.

**Polšč prociŭ Francyi.** Niadaŭna ŭ Żeniewie na pasiedžańni komisii dzieła razbrajeńnia polski predstaŭnik wystupiŭ prociŭ francuskaha prajektu. Zrobiŭ jon heta zatym, što Polšč apošnim časam, žadajučy zblieženia z Niamieččynaj, choča pakazacca, što jana samadziejnaja i na pwodku Francyi nia chodzić.

**Pieramoha de Walery.** U Irlandyi apošnim časam adbylisia wybary ŭ parlament. Najbolš hałasouŭ atrymaŭ wiadamy pawadyr irlanskaha narodu de Walera, jaki imkniecca da coŭnaj niezaležnaści Irlandyi ad Anhlji, bo choć užo Irlandyja ličycca samastojnaj dziaŭawaj, to ŭsioždyki jašče sim tym jana zlučana z Anhlijaj.

**Žmieny ŭ Łatwil.** U Łatwil apošnim časam byŭ urad, jaki za hałoŭnaje zadańnie ŭwažaŭ niščyc školy nacyjanalnych mienšasćiaŭ: Bielarusou, Rasiejcaŭ i inš. Wošč za niadaŭna urad hety, nie atrymaŭšy aprabaty dla swaich planaŭ u Sojmie, byŭ zmušany padacca ŭ adstaŭku. Daj Boža, kab nowy byŭ lepšy!

**Uzrost biezraboćcia.** Pawodlp apošniah padrachunkaŭ biezrobotnych u Polščy na 4.11. stol h bylo 269.577 asob. Ličba heta ŭ paraŭnańni da minulaŭha tyd nia, uzrasła na 5319 asob. Słowam, niadobra z biezraboćcij u Polščy, niadobra takža i ŭ mnohich inšych dziaŭawach.

**Hoład na wioscy.** Sajuz polskich rolnych robotnikaŭ świerdziŭ, što ŭ Polščy 1 z paławaj miliona małarolnych haspadaroŭ znachodziacca ŭ duža ciadžkim pałažeńni i zahražaŭ im hoład z pryčyny niastačy ziarnia na rolnyja zaslewy. Na hetu metu patrebnaŭja ŭradawaja zapamaha na sumu 5 milionaŭ zł.

**Biełaruskija ziemli razdajucca čužyncam.** Hazety pišuć, što maskoŭski kamunistyčny urad može namier na Bielarusi pasadzić mnoha asadnikaŭ, prywiezienych z Rasiei. Takija asadniki majuć być pradusim pasadžany ŭ wakruhach: dryskim, bahińskim, kašyrskim, zasłaŭskim, kajdanoŭskim. Wiasnoj siol. h. u hetych wakruhach pasadžiać 10 tysiać čužyncaŭ. Słowam, čyrwonaja Maskwa kryudzić i niščyc biełaruski narod niahorš carskaj.

Mała pračytać hazetu samomu:  
treba jaje pračytać sabranym susiedziam razam

## Wilenskija nawiny.

*Adzinaccatyja ŭhodki kiraŭnictwa Kaściołam. 12.11 prypadali adzinaccatyja ŭhodki kiraŭnictwa Kaściołam św. Ajca Piusa XI. Dzień hety kataliki našaha kraju światkawali duža ŭračysta.*

*Imianiny J. E. Wilenskaha Arcybiskupa. 7.11 prypadaŭ dzień imianinaŭ J. E. Wilenskaha Arcybiskupa. U hety dzień pa ŭsich kaściołach było atpraŭlena ŭračystaje „Te Deum“.*

**Biezraboćcie ŭzrastaje.** Kožny tydzień prynosić u Wilni pawialičeńnie ličby biezrobotnych. Silna takža adčuwaŭacca biezraboćcie na wioscy.

**Rasiejskaja mowa nie abawiazkawaja.** Wilenskija hazety pisali, što ŭ Wil. Duch. Prawasłaŭnaj Seminaryi nadalaj rasiejskaja mowa nieabawiazkawaja. Rasiejskuju mowu zastupaje tam polskaja. Ale ci nia čas paważniej padumać ab mowie biełaruskaj, ab mowie taŭho narodu, dla jakoha ŭ seminarij ryčtujucca pastyry?

## Paštowaja skrynka.

Ks. I. D. 8 zł. na padpisku dla Ks. Br. St. atrymali, dziakujem. Moža tam u Was bywaje ksiondz I. S. z Balbina, padhanicie jaho, kab jon šyryŭ starod Bielarusau katalikoŭ našu časopiš. „Chr. D.“ za hranicu kaštuje 8 zł.

A. C. H. Za latoŭku atrymali, hazetu pasyłam.

Ks. W. S. Hrošy atrymali, padzialili pawodle Wašaj woli.

p. A. M. Za dwa zloty i za pamiać dziakujem.

A. S. Zlot atrymali, hazetu pasyłam. Čytajcie sami i druhim dawajcie, a takža prysyłajcie adresy Wašych susiedziaŭ i znajomych, jakim možna pasłać hazetu na probu.

Ks. I. S. 4 zł. atrymali, dziakujem.

F. H. Paŭtary zał. atrymali, dziakujem, hazetu wysyłam.

inż. L. D. Za piac zł. i za pamiać ščyraja padziaka.

Ks. A. B. Hrošy atrymali, padz olił pawodle Wašaj woli, dziakujem.

Ks. Fr. Č. 400 atrymali, rasperadzilisia imi, jak Wy žadajecie, dziakujem, kab u druhich bylo stolki idejnasći, dyk bylob usio dobra.

P. Č. Za Was zaplaćiu Waš dobry swajak, zatym hazetu Wam pasyłam akuratna.

I. Č. Za Was zaplaćana, hazetu pasyłam. Ci dochodzić jana da Was?

I. R. Na Waša imia stala pasyłam „Chr. D.“, hrošy za Was zaplaćany.

I. D. 4 zł. za Was zaplaćany, časopiš pasyłam.

d r. K. N. Rukapiš atrymali, dziakujem, z nastupnaŭha numeru pačniom drukawać.

B. B. List Waš atrymali, hazetu i premii pasyłam, wierym, što wy padpisku sapraŭdy pryslecie.

I. T. Prošba Waša spoŭniena. Čakajem na padpisku.

P. S. Pasyłam, čakajem padpiski.

A. S. I hazetu pasyłam, wysłali takža i knižycu, čakajem na padpisku.

Ks. Dr. J. R. 10 zł. atrymali, dziakujem.

*Dziela bolšaha pašyreńnia „Chryścijanskaj Dumki“ prosim našych pryjacielaŭ prysyłać nam adrasy asob, jakim možna wysłać našu časopiš na probu.*